

จิตหลง

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองคาคด อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อวิชชามันพาไม่รู้ ความพาไม่รู้ถึงได้พาให้เราเกิด แต่พาให้เราเกิดมานี้ สิ่งของมันเกิดมามันก็เกิดมากับสิ่งที่ไม่รู้อยู่อย่างนั้น พอสิ่งที่ไม่รู้ เห็นใหม่ สิ่งที่ไม่รู้ว่าเราเป็นคนขึ้นมาได้อย่างไร รู้ประสาเรา รู้ประสาสมมุติ รู้ประสาเราเรารู้แบบความคิดของเรา

แต่มันไม่รู้ทันกิเลสของเราเอง เราไม่รู้ทันตัวเองนะ ความไม่รู้ทันตัวเอง วิธีการจะทำให้รู้ทันตัวเองนะมันใช้วิธีการของเดิมไม่ได้ ของเดิมคือความคิดของเรานี้ เราคิดของเราขึ้นมา เราจะทำอะไรก็แล้วแต่ เราคิดว่าเราจะตัดแปลงตนเองนี้ เราแพ้ตัวเองตลอดเวลาเลย เราไม่เคยสามารถชนะตัวเองได้เลย คิดว่าจะทำ ๆ แล้วแพ้เพราะอะไร? เพราะมันเป็นทางเดียวกันไง มันเป็นเรื่องของอวิชชา ของความคิด คือความเห็นของตัวเองดั้งเดิมนะมันเป็นอย่างนั้นไป

ถึงต้องพลิกแพลงใหม่ เห็นใหม่ พลิกแพลงใหม่เป็นธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ อันนี้มันเป็นทางที่ว่าเราไม่เคยเดิน แล้วเราคาดการณ์ไม่ถึง เหมือนเส้นผมบังภูเขา เส้นผมเล็ก ๆ มันบังภูเขาได้อย่างไร บังภูเขาเพราะมันใกล้ตาเรา มันสามารถบังตาเราแล้วเราจะไม่เห็นภูเขาลูกใหญ่มหาศาลที่อยู่ข้างหน้าได้เลย เพราะเส้นผมมันบังภูเขา

ความคิดความเห็นเราก็เหมือนกัน ความคิดความเห็นของเรา เห็นใหม่ เราว่าเราศึกษาธรรมแล้วเราจะเอาชนะกิเลส เราควรทำอย่างนั้น ๆ นี่ความไม่เข้าใจของเรา พอความไม่เข้าใจของเรา มันก็คิดเบี่ยงเบนไป เบี่ยงเบนไปนี่กิเลสมันพอใจเลย ความเห็นของเรา ความหลงนี่มันพอใจเพราะอะไร? เพราะมันผลักเราออกไปไกลจากตัวมัน แล้วมันก็คิดไป แล้วเราก็ครุ่นคิดอยู่อย่างนั้น นี่ตรงนี้เป็นวาสนาหรือไม่เป็นวาสนา ถ้าเป็นวาสนาของคนนะมันอะใจได้คิดใจ

หลวงตามหาท่านเทศน์สอนนะ ท่านบอกเลย ท่านจะพูดให้เราได้อุ้กคิด ใ้อัตัวอุ้กคิดนี้ สำคัญที่สุดเลย ถ้าตัวอุ้กคิดมันก็ตัวเริ่มต้น พอตัวอุ้กคิดเห็นใหม่ อันนี้เป็นอย่างไร ๆ ก็ของท่านให้ถามปัญหาไป ปัญหาตัวเองขึ้นมา แล้วเวลาครูบาอาจารย์สอนนี้เวลาสะกิดใจนะ สะกิดให้เราได้อุ้กคิด ถ้าเราอุ้กคิดขึ้นมามันตั้งต้นความคิดใหม่ ถ้าเราไม่อุ้กคิดไปนี่มันเป็นเรื่องความคิดเดิมไป นี่มันเป็นเรื่องความคิดเดิมไป

เหมือนกันเลย เหมือนกับความคิดที่ว่าเราพยายามจะตัดตั้งกติกของเราขึ้นมาเอง เราก็คิดของเราไป ทีนี้ถึงว่าทำไมคนเราถึงต้องมาวัดใจ ทำไมต้องมาวัด มาเพื่ออะไร มันเพื่อจะเปลี่ยนแปลงจากความคิดเดิม ความคิดอยู่ที่บ้านมันเป็นอย่างนั้น แต่ความคิดใหม่นี้มันความคิดอยู่ที่วัด อันนี้เป็นการเอาชนะใจตัวเอง ทานเป็นทาน ศีลเป็นศีล ภาวนาเป็นภาวนา

ทาน เราให้ทานอยู่แล้วเป็นบุญกุศลอันนั้นอันหนึ่ง ทานมันก็เป็นพลังขับเคลื่อน พลังขับเคลื่อนที่มันใช้หมดคนนะ บุญกุศลมันหมุนเวียนไปในวัฏสงสาร มันหมุนเวียนไป อันนี้เราหาว่าเป็นพื้นฐานก่อน เราว่าเป็นทาน เราทำทานแล้ว เราทำบุญกุศลแล้วทำไมจะต้องมาทำให้ตัวเองลำบากอีก ถ้าจะทำให้ตัวเองลำบากนี่มันเป็นการเอาชนะตนเอง ถ้าทำให้ตัวเองลำบากนี่เป็นความคิดของกิเลส เห็นใหม่ ความคิดเดิมของมันนะ

แต่ความคิดใหม่ ถ้าเอาชนะตนได้มันมีความสุข ก็ว่าทำให้ตัวเองลำบาก ทำให้ตัวเองลำบากนี่เป็นความทุกข์ แต่เราต้องการมีความสุข ก็ทำให้ตัวเองลำบากก่อน แล้วพอชนะตัวเองขึ้นมาแล้วมันจะมีความสุขตามมา ใ้อัความสุขอันนั้นเราปรารถนา แล้วความสุขอันนั้นมันเป็นความสุขยังยืนใจ ใ้อัความสุขที่เราให้ทานมานี้เป็นความเข้าใจ พอมันโล่งใจ มันปล่อยวางใจ มันปล่อยวางเรื่องของกิเลสชั่วคราวนี้มันพอใจ มันมีกุศลขึ้นมาในหัวใจ มันก็พอใจไปชั่วครั้งชั่วคราว

แล้วเราก็ตามอันนี้ไปไง เราก็ตามอันนี้ไปๆ อันนี้เป็นความเห็นเดิม แล้วพอเปลี่ยนแปลงไปข้างหน้านะ มันถึงว่าความเห็นผิด มีในสมัยพุทธกาลนะ คุณที่ความเห็นของพระที่ปฏิบัติเนะขนาดว่าปฏิบัติจนขะเขย่งร่างกายของเราเอง จ้างเขาฆ่าตัวเองตาย เห็นใหม่ มีในอรรถกถา พระนี่ภาวนาไป ๆ แล้วไปตัดอวัยวะของตัวเอง เพราะกามราคะคิดว่าอยู่ตรงนั้น ตัดอวัยวะเพศเลย

นะ แล้วพระพุทธเจ้ารู้เข้านะ นี่ความเห็นความหลงของตัวเองใจ คิดว่าตัดแปลงเรื่องวัตถุไปนี้เราไม่มีแล้ว เราจะไม่มีความคิด ไม่มีความทุกข์ใจ

แต่ความจริงมันไม่ใช่ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยนะ สิ่งที่จะควรจะให้ตัดมันไม่ตัด สิ่งที่ไม่ให้ตัดมันไปตัดของมันเอง สิ่งที่จะควรจะให้ตัดหมายถึงว่า ตัดกิเลส ตัดความเห็น ตัดความเร่าร้อนของใจนี้ มันต้องย้อนกลับเข้ามาภายใน มันต้องไปตัดตรงนั้น ตัดเหมือนกัน คำว่า “ตัดกิเลส ๆ” แต่ตัดกิเลสที่ปฏิฆิมานะความเห็นผิด ไม่ใช่ไปตัดสิ่งที่ว่ากิเลสมันพาให้เห็นว่าสิ่งนี้เกิด

เหมือนกับเราทำลายชีวิตนี้ เพราะสิ่งที่มีชีวิต เพราะชีวิตมีมันถึงได้ทุกข์ ทุกอย่างมีเพราะมีเรา ต้องทำลายตัวเอง ทำลายเราทุกอย่างก็จะหมดไป นี่มันความเห็นผิดใจ ทำลายเราแล้วไม่มีอย่างอื่นเลย ทำลายเรามันก็ทำลายวัตถุ แต่ถ้าทำลายที่ปฏิฆิมานะ ทำลายความเห็นของเรา ทำลายที่ปฏิฆิมานะในเรา แล้วเราเหลือไหม?

เราเหลือด้วยความบริสุทธิ์ผุดผ่องใจ ไม่ใช่เราเหมือนที่แรก ถ้าเราที่แรกนี้เป็นตัวตนของเรา ความเห็นที่แรก เห็นใหม่ ว่าให้เห็นเสมอกัน องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนนะ ให้ทำใจนี้เหมือนแผ่นดิน แผ่นดินเวลามันโดนอะไรขึ้นไปที่ มันโดนเขาตอก โดนเขาขูด โดนน้ำสะอาดรดใส่ โดนน้ำโสโครกรดใส่นี้ แผ่นดินนี้มันไม่ปฏิเสธสิ่งใดทั้งสิ้นเลย ให้ทำใจเป็นแบบนั้น

เราก็ทำใจเป็นแบบนั้น เราทำใจเป็นแบบนี้เริ่มต้น เราทำใจให้เราปล่อยวาง ปล่อยวางเข้ามา มันเป็นสมถกรรมฐานทั้งหมดนะ ทำอย่างนี้มันทำถูกต้อง ทำถูกต้องส่วนหนึ่ง แต่พอวิปัสสนาเข้าไปจนปล่อยวางแล้ว มันก็กลับมาเป็นอย่างนี้ แต่การกระทำนี้มันต้องมีอีกขั้นตอนหนึ่ง ความละเอียดเข้าไป ๆ จริง ๆ มันเป็นอันเดียวกัน กายนอกกายในนี้เป็นอันเดียวกัน ครูบาอาจารย์บางองค์บอกว่า “กายนอกกายในนี้เป็นเพียงแต่โวหาร” เป็นคำโวหารแยกกันเองว่าสิ่งนั้นเป็นข้างนอก สิ่งนั้นเป็นข้างในใจ

แต่ความจริงนี้มันแยกกันจริง ๆ ในการประพฤติปฏิบัติ มันเป็นขั้นตอนที่จะเห็นเข้าไป กายนอกมันเห็นเป็นกายนอก มันปล่อยวางเข้ามา มันมีความสลดใจ อย่างเราไปตามโรงพยาบาล

ไปเห็นคนเจ็บคนป่วย เห็นรถชนกัน ถ้าเห็นรถชนกันเห็นซากศพจนกินพวกเครื่องในไม่ได้ จนขยะแขยงไป นี่มันเป็นอย่างนั้น ถ้าภายนอกมันจะเป็นอย่างนั้น พิจารณาภายนอกเข้าไปจนเห็นเลือดเห็นอะไรนะ เห็นความขยะแขยงนี้

มันเป็นโลกใจ มันขยะแขยงข้างนอกใช้ใหม่ แต่ขยะแขยงแค่ชั่วคราว พอมันชินชาไปมันก็กลับมากินได้อย่างเก่า แต่ถ้าพิจารณาอย่างนั้นเข้ามาบ่อย ๆ เข้านี้มันขยะแขยง ตรงที่ขยะแขยงนี้เป็นโอกาส เป็นโอกาสเพราะมันปล่อยวางเข้ามา มันก็ทำให้มันละเอียดเข้าไป มันปล่อยวางเข้าไปเป็นธรรมสังเวชเข้ามา นี่มันจะไปเห็นภายใน เห็นภายในคือเห็นจากตาภายใน เห็นภายในมันจะจับภาพนั้นขยายได้ จับภาพนั้นแปรปรวนได้

อันนี้ก็เหมือนกัน ความทำใจให้เป็นเหมือนแผ่นดิน เห็นใหม่ นี่ปล่อยวางเข้ามา มันก็ปล่อยวางเข้ามาเป็นเหมือนแผ่นดิน แผ่นดินเข้ามาปล่อยวางเข้ามา พอปล่อยวางมันก็มีความสงบเข้ามา นี่แผ่นดินนี้กิเลสมันซ่อนอยู่ในตรงนี้ มันถึงว่ามีสมถกรรมฐานกับวิปัสสนากรรมฐานไป สมถกรรมฐานคือทำความสงบเข้ามา

แต่ถ้าพูดโดยหลักการมันถูกต้อง เพราะว่าเราจะสื่อความหมาย สื่อหลักการที่ถูกต้อง แต่เทคนิควิธีการนะมันมีขั้นตอนของมัน ขั้นตอนของเทคนิคของวิธีการที่จะเข้ามาชำระกิเลส มันเป็นขั้นเป็นตอนเข้ามา ๆ มันถึงจะชำระกิเลสได้ ถ้าไม่มีเทคนิคเข้ามาอย่างนี้มันก็พูดไปเหมือนสมถกรรมฐาน ว่าเป็นโหวง พูดแล้วมันก็เหมือนกัน กายนอกภายในก็เหมือนกัน การปล่อยวางแผ่นดินแล้ว ให้อใจนี้เป็นเหมือนแผ่นดินก็เหมือนกัน

แต่ว่าปล่อยวางแผ่นดินนี้แผ่นดินมันเป็นวัตถุใช้ใหม่ กายนอกมันเป็นวัตถุใช้ใหม่ แต่ถ้าเป็นหัวใจนี้มันเป็นนามธรรมใช้ใหม่ นามธรรมมันมีการผลัดไส ใจตัวผลัดไส ใจตัววิชชา ใจตัวไม่รู้มันนะ ใจตัวที่เราจะวิปัสสนานี้ มันปล่อยวางเข้ามา ทำความสงบเข้ามา เห็นใหม่ ใจสงบเข้ามา ๆ เวลามันสงบเข้ามาที่ สัพเพ ธมฺมา อนตฺตา เป็นกุปปกรรม นี่มันแปรสภาพ พอมันแปรสภาพมันเจริญขึ้นไปแล้วมันเสื่อม มันเจริญแล้วมันเสื่อม มันอยู่ในกฎของไตรลักษณ์เหมือนกัน

ธรรมนี้ก็อยู่กฎของไตรลักษณ์ เห็นไหม ถ้ามันหลงมันหลงอย่างนั้น แต่ถ้ามันไม่หลง เราพยายามทำเข้าไป ๆ มันละเอียดอ่อนเข้าไป ตรงนี้ต้องให้มีครูบาอาจารย์ ตรงครูบาอาจารย์ยกจากความสงบเข้ามา สิ่งที่เป็นแผ่นดินนะ เป็นแผ่นดินมันก็เป็นทีควรแก่การงานใช่ไหม เราจะขุดแผ่นดินก็ได้ จะเอาดินมาปั้นเป็นอะไรก็ได้ เอาดินมาทำเป็นปั้นหม้อปั้นโอ่งปั้นไห ก็เอาดินนั้นปั้นได้ หัวใจนี้ก็ปั้นได้

นี่ความไม่มีตัวตน ถึงบอกนิพพานนี้เหมือนนิจจัง นิพพานนี้เหมือนนะ เหมือนนิจจังก็ว่า มันสะอาดบริสุทธิ์แล้วมันมีสิ่งที่รับไป อาสเวหิ จิตตานิ วิมุจฺจิง สฺสูติ อาสวะสันไป จิตนี้เป็นผู้วิมุตติ แต่ขณะที่จิตนี้ไม่เป็นวิมุตตินี้มันเป็นตัวตน จิตนี้มันยึดมันถือมัน มันเหมือนกับนิพพานนี้เป็นนิจจัง มันมีอยู่ไฉน มันมีอยู่แต่ไม่ใช่ว่ามีอยู่แบบอัตตา ถ้าอัตตานี้มันจะเป็นสิ่งที่ว่าเรายึดมันถือมัน เป็นตัวตน เป็นกิเลส อัตตานี้เป็นกิเลส

แต่ความมีอยู่ มีอยู่แบบประสาของมัน ถึงตัวตนภายนอกตัวตนที่แรกนี้ เราต้องทำลายตัวตนที่แรกเข้าไปก่อน ถ้าตัวตนมีทิฐิภูมิมันทำให้ตรงนี้เป็นภวาสวะ เป็นภพ เป็นที่เริ่มต้นของความคิด เป็นที่เริ่มต้นของความขัดแย้ง ขัดแย้งกับความคิดของเราเอง สิ่งที่เราคิดคุณงามความดีที่เราทำได้ เราอยากทำ แต่ทำไมเราคิดได้เราอยากทำ แต่กิเลสมันพยายามคิดทำให้ทำความสะดวกความสบายของมัน มันคิดว่าน่าจะเป็นไปไม่ได้ หรือทำจะเหนื่อยเปล่า เห็นไหม

เราคิดตั้งใจอยากทำ แต่แล้วกิเลสมันก็ผลักไส ผลักไสนี้เริ่มต้นตรงนี้ เริ่มต้นของตัวตน เราทำลายตัวตนเข้าไปแล้วตัวตนไม่มี แต่สภาวะความจริงของจิตมันมีอยู่ ตัวจิตมันมีอยู่ ตัวจิตถึงว่านิพพานถึงเป็นนิจจัง เหมือนนิจจัง ไม่ใช่นิจจัง เหมือนนิจจังว่ามันมีอยู่ มันเข้าใจอยู่ ถึงบอกว่าแผ่นดินที่ว่าเป็นวัตถุนี้ มันเป็นแผ่นดินที่ว่ามันเป็นสิ่งที่กิเลสมันซ่อนเร้นได้ แต่มันเป็นแผ่นดินของใจนะ ใจมันตัดมันพลิกกว่าภวาสวะทั้งหมด แล้วมันกลับเป็นแผ่นดินในนามธรรมใจ

สิ่งที่เป็นนามธรรมเปรียบเหมือนแผ่นดิน เวลาท่านบอกว่า ทำใจเปรียบเหมือนแผ่นดิน มันไม่ใช่แผ่นดิน แผ่นดินเป็นวัตถุ เปรียบเหมือนแผ่นดิน เปรียบเหมือนกับสิ่งที่เราปล่อยวางทั้งหมด นั่นนะเป็นนิจจัง เป็นสิ่งที่มีอยู่ในหลักนั้น มันถึงไม่หลงใจ สิ่งที่ไม่หลงแล้วมันสว่างกระจ่างแจ้ง

ตลอดในหัวใจนั้น หัวใจนั้นไม่หลง พอไม่หลงแล้วมันก็เข้าใจสภาวะ แล้วเข้าใจเรื่องของสังขารม เข้าไปหาสิ่งนั้นด้วย

ถ้าเทคนิควิธีการเข้าไปหามันเราผ่านแล้วเราถึงเข้าใจตรงนั้น ถ้าเข้าใจตรงนั้นทำไมครูบา อาจารย์จะสอนเราไม่ได้ ถ้าเราไม่ผ่านตรงนั้นนะ มันเป็นเทคนิควิธีการที่ว่าเราจะต้องเชื่อตัวเอง เชื่อกิเลสของเราเอง พอเชื่อกิเลสของเราเองนี้ เราจะไม่สามารถปรารถนาของเรา อันนี้จะไม่สม ประโยชน์

ถ้าเราไม่เชื่อตัวเราเอง เราไม่เชื่อตัวเอง เราเชื่อธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราถึงต้องไปวัด เราถึงต้องฟังธรรม ธรรมอันนั้นมันขัดกับกิเลสของเรา ขัดกับความเห็นของเรา ขัดไปแล้วก็ขัด เขาไม่ขัดธรรมดานะ ขัดหยาบ ๆ พอหยาบขึ้นมามันละเอียดขึ้นมาขัดจากกลาง พอขัดจากกลาง ขัดจากละเอียด ขัดทั้งหมด มันขัดจากอย่างหยาบ ๆ ขึ้นมา พอเราเป็นอย่างกลาง ขึ้นมาเราก็จะพอใจของเราขึ้นมา เห็นใหม่ กิเลสมันก็พาขัดอีก ธรรมก็ต้องเสริมขึ้นมาอีก ขัดอย่าง กลาง ขัดอย่างละเอียด ขัดอย่างละเอียดสุด จนถึงที่สุดไป

ใจถึงจะไม่หลง ถ้าใจไม่หลงแล้วสิ่งที่ประพฤติกฎปฏิบัติมันก็จะไม่หลงไป ถ้าอย่างนั้นเรา ต้องหาครูบาอาจารย์ หาที่พึ่งที่ไว้ใจได้ ถ้าไว้ใจได้เราก็มีที่พึ่งของเรา เอวัง